

AASAMAAN RANTA-ASEMAKAAVAN MUUTOS JA LAAJENNUS TAIVASSALOSSA: LUONTOARVOJEN PERUSSELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää
21.11.2024

Sisällys:

1. JOHDANTO	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS	4
4. MUU LAJISTO	14
5. YHTEENVETO	14
6. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	15

Kannen kuva: Avointa kalliota Laatan pohjoispäässä luontotyyppikuviolla 5.

Pohjakartat ja ilmakehät: © Maanmittauslaitos 11/2024

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
Hanhenkaari 10 as 16
21420 Lieto
Puh. 045-6793602
www.envibio.net

Nosto Consulting Oy tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä luontoarvojen perusselvityksen Taivassalossa sijaitsevalta Laatan saarelta (kartta 1). Selvitystä voidaan hyödyntää Aasamaan ranta-asemakaavan muutoksessa ja laajennuksessa.

Selvityksen teki FM (biologi) Turkka Korvenpää, ja se perustuu 16.7.2024 suoritettuun maastokäyntiin. Suomen Lajitietokeskukselle tehtiin myös aineistopyyntö (Suomen Lajitietokeskus 2024) Laatan saarelta. Selvitys sisältää luontotyyppi- ja kasvillisuuskartoituksen ja uhanalaisten, silmälläpidettävien sekä EU:n luontodirektiivin II- ja IV a -liitteiden lajien esiintymien selvityksen. Laatta on pinta-alaltaan pieni ja karu saari, jossa on jo ennestään käytössä oleva kesämökki, joten linnusto- ja lepakkokartoituksia ei katsottu tarpeellisiksi.

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Laatta (pinta-ala noin 2,5 ha) sijaitsee Taivassalon kirkonkylästä noin 6 km lounaaseen Aasamaan ja Kahiluodon välissä (kartta 1). Saari on kallioinen ja karu. Avoimet kalliot vuorottelevat melko iäkkään saaristomännikön kanssa. Rannat ovat joko kallioisia tai kivikkoisia mutta varsinkin itärannalla kasvaa myös kapealti ruovikkoa. Laatan eteläosassa sijaitsee aktiivisesti käytetty kesämökki laitureineen ja muine rakennuksineen.

3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS

Laatta jaettiin 19 luontotyyppikuvioon (kartat 2-3), jotka rajattiin kartalle GPS-laitetta ja ilmakuvia apuna käyttäen. Kustakin kuvioista laadittiin sanallinen kuvaus sekä määritettiin, onko kyseessä jokin alla luetelluista arvokkaista luontotyypeistä:

- luonnonsuojelulain suojaama luontotyyppi
- vesilain suojaama luontotyyppi
- metsälain erityisen tärkeä elinympäristö
- Metso-kriteerit luokassa I täyttävä kohde
- uhanalaisen luontotyypin edustava esiintymä
- muu luontoarvoiltaan merkittävä kohde

Kuviokuvaukset sisältävät tietoa mm. elävästä ja kuolleesta puustosta, putkilokasvillisuudesta ja Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin luontotyyppistä (luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#/, Kontula & Raunio 2018a ja b). Luontotyyppien uhanalaisuudessa ratkaisevaa on kuvion uhanalaisuusluokan lisäksi kuvion edustavuus. Esimerkiksi tavanomainen voimakkaasti harvennushakattu, lahoppuustoltaan niukka, varttunut kuiva kangasmetsä kuuluu uhanalaisluokkaan vaarantunut (uhanalainen), mutta on edustavuudeltaan heikko, sillä luontotyypin tila on voimakkaasti heikentynyt, kun ihmistoiminta on perin pohjin muuttanut metsän luontaisia ominaispiirteitä. Luontoarvoiltaan merkittäviä ja maankäytössä huomioitavia ovat siten vain sellaiset uhanalaisten luontotyyppien esiintymät, joiden edustavuus on erinomainen tai hyvä.

Yhtään varsinaisesti arvokasta luontotyyppikohdetta ei löydetty, mutta saarella kasvaa iäkästä ja melko luonnontilaistakin puustoa, jota ei maanomistajan kertoman mukaan ole juuri viime vuosikymmeninä käsitelty.

KUVIO 1 – KARU MERENRANTAKALLIO

Karu, avoin ja niukkakasvinen merenrantakallio (kuva 1), jolla tavataan mm. keltamaksaruohoa, rantakukkaa, sarjakeltanoa ja ahosuolaheinää. Kuvioon sisältyy lyhyt pätkä suurista kivistä koostuvaa rantaa. Karu merenrantakallio on säilyvä luontotyyppi.

Kuva 1. Karua merenrantakalliota Laatan pohjoisosassa (luontotyyppikuvio 1).

KUVIO 2 – KIVIKKORANTA

Muutaman metrin levyinen kivikkoranta, jonka edustalla kasvaa kapealti ruovikkoa. Rannalla on muutama tervaleppä, kataja ja pihlaja sekä esim. ranta-alpea ja pelto-ohdaketta. Itämeren kivikko- ja lohkareranta on säilyvä luontotyyppi.

KUVIO 3 – KARU MERENRANTAKALLIO

Portaittaisesti merenrantaan laskeva karu kallio (kuva 2), jonka edessä kasvaa kapealti ruovikkoa. Kallion niukkaan putkilokasvistoon kuuluvat mm. sarjakeltano, ruokohelpi, peltopillike ja harmaasara. Karu merenrantakallio on säilyvä luontotyyppi.

Kuva 2. Luontotyyppikuvio 3 on karua merenrantakalliota.

KUVIO 4 – KALLIOINEN MÄNNIKKÖ

Hyvin harvaa, vanhaa ja melko luonnontilaista männikköä (kuva 3) kasvava kallioinen metsikkö. Kuviolla on karuja kalliopintoja poronjäkälikköineen sekä paksuja kangasraikasammalen muodostamia patjamaisia laikkuja. Niukkalajiseen putkilokasvistoon kuuluvat runsaiden variksenmarjan, mustikan ja puolukan lisäksi mm. kanerva, juolukka, ahosuolaheinä ja metsälauha. Lahopuuta on kallioisille saaristometsille tyypillisesti vähän. Kuvio edustaa kangasmaata olevilta osiltaan luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa käytetyssä luokituksessa lähinnä rannikon kuivan kankaan männiköitä (erittäin uhanalainen) ja on edustavuudeltaan kohtalainen. Kuvio voidaan tulkita myös kalliometsäksi (silmälläpidettävä).

KUVIO 5 – KARU AVOKALLIO

Käytännössä puuton karu kallio, joka sijaitsee ainakin pääosin meriveden suoran vaikutuksen yläpuolella (kannen kuva). Kalliolla kasvaa esim. ahosuolaheinää, metsälauhaa, kanervaa, jäykkärölliä ja isomaksaruohoa. Saariston kallioille tyypillisiä ovat

kalliotierasammal ja kuhmujäkälä. Kuvio on osittain karua kalliotierasammalkalliota (säilyvä) ja osittain karua poronjäkälä-sammalkalliota (koko Suomen tasolla säilyvä, Etelä-Suomessa silmälläpidettävä).

Kuva 3. Kallioista männikköä luontotyyppikuviolla 4.

KUVIO 6 – KUIVA KANGAS

Vanhaa männikköä kasvava kuiva kangas (kuva 4), jossa on keloutuva mänty. Puustoon kuuluu niin vanhoja kilpikaarnaisia mäntyjä kuin nuorempiakin puita. Lisäksi on joitakin pienikokoisia tervaleppiä, katajaa ja maata pitkin kasvava kuusi. Keloutuvassa kuolleessa männyssä on vanhoilla saaristomännillä viihtyvä männynkääpä. Kenttäkerroksessa tavataan runsaiden metsälauhan ja variksenmarjan ohella esim. mustikkaa ja hietakastikkaa. Rannikon kuivan kankaan männikkö on erittäin uhanalainen luontotyyppi. Kuvio on edustavuudeltaan melko heikko ja hyvin pieni.

Kuva 4. Vanha, pieni mäntymetsikkö Laatan pohjoispäässä luontotyyppikuviolla 6.

KUVIO 7 – KIVIKKOINEN NIITTYRANTA

Kivikkoinen niittyrauta, jolla kasvaa runsaasti rönsyrölliä ja suolavihvilää. Lisäksi tavataan mm. rantakukkaa, meripeltovalvattia, poimuhierakkaa, merikaislaa ja ketohanhikkia. Rantavedessä kasvaa kapealti ruovikkoa. Itämeren kivikkoinen niittyrauta on silmälläpidettävä luontotyyppi. Kuvio on varsin tavanomainen ja edustavuudeltaan melko heikko.

KUVIO 8 – RUOVIKOITUVA NIITTYRANTA

Pienen poukaman muodostava pitkälle ruovikoitunut niittyrauta (kuva 5) ja sen edustalla kasvava kapea ruovikko. Rannalta on maanomistajan kertomaan mukaan raivattu rantakivikkoa muutama vuosikymmenen sitten, jotta paikalle on saatu uimapaikka. Korkeaan kasvillisuuteen kuuluvat nykyisin ketohanhikki, ruokohelpi, hietakastikka, rantalpi, mesiangervo, rantamatar ja rantakukka. Kuvio on ennen kivien raivausta ollut todennäköisesti Itämeren kivikkoista niittyrauta.

KUVIO 9 – KIVIKKOINEN NIITTYRANTA

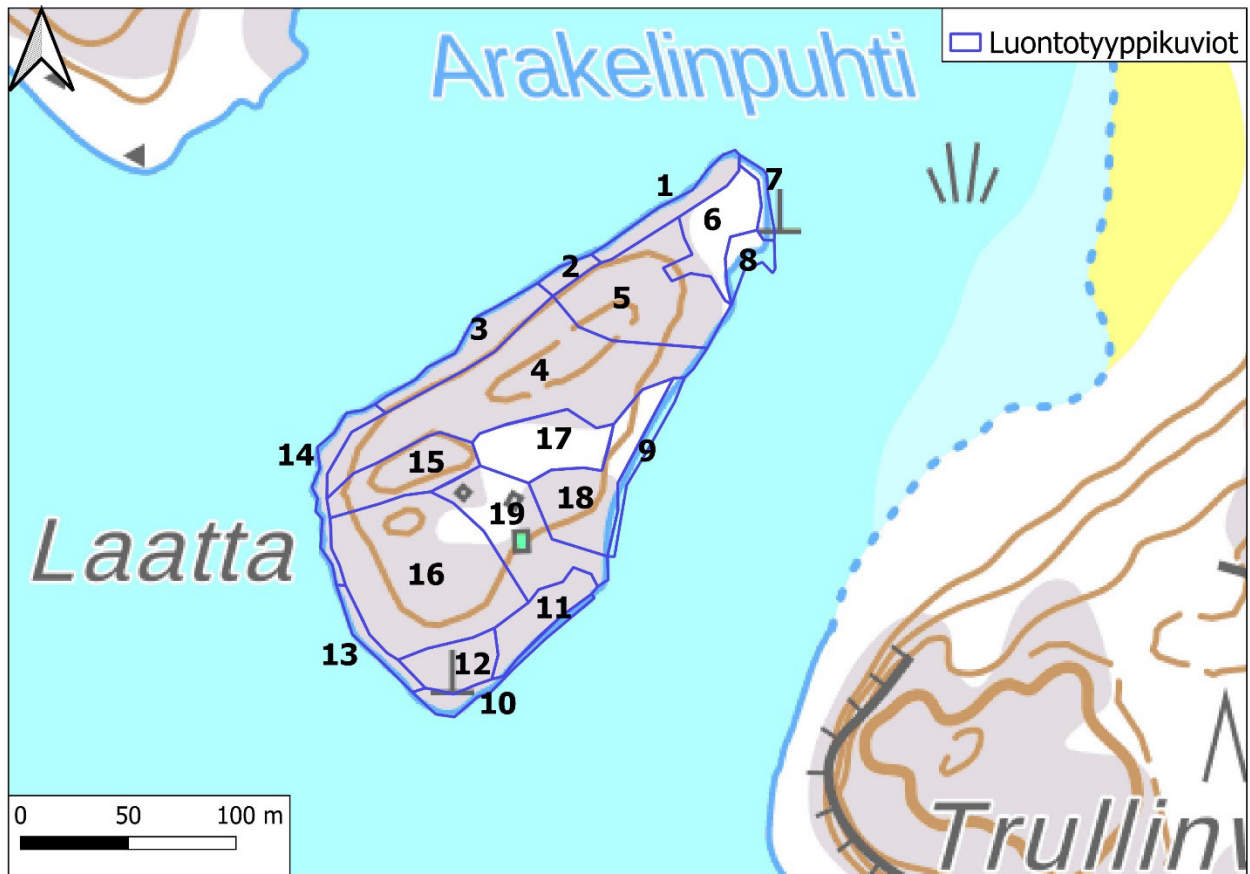
Kapea, melko ruovikoitunut kivikkoinen niittyranta, jolla kasvaa esim. ranta-alpea, rantakukkaa, ruokohelpeä ja rönsyrölliä. Itämeren kivikkoinen niittyranta on silmälläpidettävä luontotyyppi. Kuvio on varsin tavanomainen ja ruovikoitumisen vuoksi edustavuudeltaan heikko.

Kuva 5. Ruovikoitunutta rantaniittyä luontotyyppikuviolla 8.

KUVIO 10 – KIVIKKOINEN NIITTYRANTA

Kivikkoinen niittyranta, jolla on myös laakeita kalliolaikkuja sekä pensasmaisia matalia tervaleppiä. Pääasiassa korkeakasvuisella kuviolla tavataan mm. ranta-alpea, merirannikkia, suolavihvilää, meriratamoa, ketohanhikkia, rantakukkaa ja merisuolaketta sekä runsaasti ruokohelpeä ja rönsyrölliä. Vedessä kasvaa kapealti järviruokoa. Saaren eteläkärjessä on matalakasvuksiakin laikkuja, joilla esiintyy syysmaitiaista, isosappea ja meriratamoa. Itämeren kivikkoinen niittyranta on silmälläpidettävä luontotyyppi. Kuvio on varsin tavanomainen ja edustavuudeltaan melko heikko.

Kartat 2-3. Luontotyyppikuviot maastokartalla ja ilmakuvalla.

KUVIO 11 – KARU VÄHÄPUUSTOINEN KALLIO

Karu, vähäpuustoinen kallio, joka on käytännössä kesämökin piha-aluetta.

KUVIO 12 – KUIVA KANGAS

Hieman kivinen, melko vanhaa mutta suhteellisen pienikokoista männikköä kasvava kuiva kangas (kuva 6), jossa kallion päällä on vain ohuelti maata. Sekapuuna esiintyy muutama koivu. Kuviolla on kelo. Kenttäkerroksessa tavataan runsaiden metsälauhan ja mustikan lisäksi esim. puolukkaa ja kanervaa. Rannikon kuivan kankaan männikkö on erittäin uhanalainen luontotyyppi. Kuvio on edustavuudeltaan melko heikko ja pienialainen.

Kuva 6. Metsää luontotyyppikuviolla 12.

KUVIO 13 – KIVIKKORANTA

Kivikkoinen ja osin kallioinenkin ranta, jonka edustalla on kapea ruovikko. Rannan kasvistoon kuuluvat mm. rantakukka, suolavihvilä, rantapiharatamo, rantatädyke,

isomaksaruoho, rantamatara, ruokohelpi ja rön syrölli. Itämeren kivikko- ja lohkareranta on säilyvä luontotyyppi.

KUVIO 14 – KARU MERENRANTAKALLIO

Jyrkästi mereen laskeva karu, niukkakasvinen rantakallio, jolla kasvaa muutama mänty. Kalliolla esiintyy mm. kuhmujäkälää.

KUVIO 15 – KARU AVOKALLIO

Lähes puuton karu kallio, joka on paikoin miltei pihaa ja siten voimakkaasti kulunut. Tavanomaiseen kasvistoon kuuluvat esim. ahosuolaheinä, metsälauha ja kanerva. Kuvio on osittain karua kalliotierasammalkalliota (säilyvä) ja osittain karua poronjäkälsammalkalliota (koko Suomen tasolla säilyvä, Etelä-Suomessa silmälläpidettävä).

Kuva 7. Kelo luontotyyppikuviolla 16.

KUVIO 16 – KALLIOINEN MÄNNIKKÖ

Vanhaa, harvaa männikköä kasvava kallioinen metsä, jonka puusto on lyhyttä. Vanhimmat männyt ovat kilpikaarnaisia. Lahopuuta esiintyy luontotyyppille ominaisesti niukasti, mutta kuviolla seisoo kelo (kuva 7). Paljolti poronjäkälaisillä kalliopinnoilla kasvaa myös mm. kalliotierasammalta. Kenttäkerroksessa tavataan esim. metsälauhaa ja kanervaa sekä kangasmaanotkossa runsaasti mustikkaa ja puolukkaa. Kuvio edustaa kangasmaata olevilta osiltaan luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa käytetyssä luokituksessa lähinnä rannikon kuivan kankaan männiköitä (erittäin uhanalainen) ja on edustavuudeltaan kohtalainen. Kuvio voidaan tulkita myös kalliometsäksi (silmälläpidettävä).

KUVIO 17 – KUIVA KANGAS

Vanhaa männikköä kasvava kuiva kangas (kuva 8) kallioiden välisessä notkelmassa. Sekapuuna esiintyy vähän koivua sekä lyhyitä kuusia. Kuviolla on koivupötkkelö. Kasvistoon kuuluu runsaiden mustikan ja puolukan lisäksi esim. metsälauha. Rannikon kuivan kankaan männikkö on erittäin uhanalainen luontotyyppi. Kuvio on edustavuudeltaan kohtalainen mutta pinta-alaltaan pieni.

Kuva 8. Metsää luontotyyppikuviolla 17.

KUVIO 18 – KALLIOINEN MÄNNIKKÖ

Männikköä kasvava kallioinen metsä, jossa on vähän koivua ja hiukan katajaa. Kuviolla on kelo. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti metsälauhaa ja puolukkaa, joiden lisäksi kasvistoon kuuluvat esim. ahosuolaheinä ja kangasmaitikka. Kuvio edustaa uhanalaisuusarvioinnissa käytetyssä luokituksessa lähinnä rannikon kuivan kankaan männiköitä (erittäin uhanalainen) ja on edustavuudeltaan kohtalainen, mutta pienialainen. Kuvio voidaan tulkita myös kalliometsäksi (silmälläpidettävä).

KUVIO 19 – KESÄMÖKKI PIHOINEEN

Kesämökki pihoinen.

4. MUU LAJISTO

Suomen Lajitietokeskuksen aineistoissa on vain paikkatiedoiltaan hyvin epätarkat (tarkkuus 1 km) vanha havainto kirjosiepostista ja kaksi vanhaa havaintoa harmaalokista (vaarantunut). Harmaalokkihavainnot eivät välttämättä viittaa pesintään.

Tämän selvityksen maastotöissä nähtiin silmälläpidettävä helmihopeatäplä, joka lienee lentänyt saarelle jostakin lähialueen saaresta (ehkä Aasamaalta), sillä Laatalta ei löytynyt lajin toukan ravintokasveja orvokkeja. Linnustossa ei havaittu uhanalaisia, silmälläpidettäviä, EU:n lintudirektiivin I -liitteeseen sisältyviä tai muita huomionarvoisia lajeja, joskin lintujen laulukausi oli maastokäyntiin mennessä jo ohi. Saarella ei kuitenkaan ole sellaisia habitaatteja, jotka antaisivat olettaa siellä mahdollisesti pesivän merkittävää linnustoa. Häiriöherkät lajit eivät asetu näin pienelle saarelle, jossa on vilkkaasti käytetty kesäasunto.

Laatan saarta paikoin reunustavat ruovikot ovat niin kapeita ja suojaattomia, etteivät ne sovellu viitasammakon (EU:n luontodirektiivin IV a -liitteen laji) kutupaikoiksi.

5. YHTEENVETO

Maankäytössä varsinaisesti huomioitavia luontokohteita ei löydetty, mutta saarella kasvaa iäkästä ja melko luonnontilaistakin puustoa, jota ei maanomistajan kertoman mukaan ole

juuri viime vuosikymmeninä käsitelty. On luonnon kannalta toivottavaa, että näin olisi vastaisuudessaakin.

6. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Keskinen, H.-L., Raunio, A., Forss, S., Kartano, L., Karttunen, K., Kokko, A., Kontula, T., Koskela, K., Mäkelä, K., Pykälä, J., Rytteri, T. & Väänänen, M. 2024. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje, luonnos 15.5.2024. 281 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018a. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018b. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Mäkelä, K. & Salo, P. 2024. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023. 374 s.
- Suomen Lajitietokeskus 2024. <http://tun.fi/HR.48> (haettu 16.7.2024).
- Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.
- www.vanhatkartat.fi
- Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2021). Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020. <https://www.ymparisto.fi/punainenlista>